

Sygn. akt IV KK 2/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Anna Kowal

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Józefa Gemry,

w sprawie L. A.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 1 czerwca 2017 r.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 14 lipca 2016 r., sygn. akt II AKa (...)

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w G.

z dnia 5 kwietnia 2016 r., sygn. akt IV Ko (...),

**uchyla zaskarżony wyrok oraz zmieniony nim wyrok Sądu
Okręgowego w G. i sprawę przekazuje temu Sądowi do
ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2016 r., sygn. akt IV Ko (...),
po rozpoznaniu wniosku L. A. o odszkodowanie i zadośćuczynienie, zasądził od

Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 514,85 zł tytułem odszkodowania oraz kwotę 2500 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, wynikłe z niesłusznego tymczasowego aresztowania w okresie od dnia 4 kwietnia 2004 r. do dnia 30 kwietnia 2004 r., w sprawie Prokuratury Okręgowej w K. sygn. IV Ds. (...), wraz z ustawowymi odsetkami od daty prawomocności wyroku, a w pozostałym zakresie wnioszek L. A. oddalił.

Apelację od tego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawcy L. A., zarzucając:

- obrazę prawa materialnego, tj. art. 552a § 2 k.p.k. w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c., art. 552a § 2 k.p.k. w zw. z art. 5 ust. 5 w zw. z art. 19 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 361 k.c., art. 5 ust. 5 w zw. z art. 19 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 63 § 1 k.k. i art. 552 a § 2 k.p.k.;

- obrazę prawa procesowego, tj. art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k., a także art. 558 k.p.k. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 2 § 2 k.p.k.

W konkluzji pełnomocnik wnioskodawcy L. A. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie wniosku w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 14 lipca 2016 r., sygn. akt II AKa (...), po rozpoznaniu apelacji pełnomocnika wnioskodawcy L. A., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że dodatkowo zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 7.500 (siedem tysięcy pięćset) złotych tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą z niesłusznego stosowania tymczasowego aresztowania w okresie od dnia 20 stycznia 2004 roku do dnia 3 kwietnia 2004 roku, a w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł pełnomocnik wnioskodawcy L. A., który zaskarżając ww. wyrok w części, w której nie zostały uwzględnione żądania zarówno w zakresie odszkodowania, jak i zadośćuczynienia, zarzucił obrazę prawa materialnego, tj. art. 552 § 4 k.p.k. w zw. z art. 445 § 1 k.c., art. 410 k.p.k., art. 366 § 1 k.p.k., art. 552 § 4 k.p.k. w zw. z art. 23 k.c. w zw. z art. 31 Konstytucji RP, a także obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k.

W konkluzji pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy właściwemu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w G. w pisemnej odpowiedzi na kasację, wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Wniesiona w sprawie kasacja odniosła ten skutek, że spowodowała uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w G. oraz przekazanie sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Nie wnikając bowiem w merytoryczną zasadność podniesionych w kasacji zarzutów, zaskarżone orzeczenie, a także orzeczenie Sądu I instancji należało uchylić, a sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w G., z uwagi na wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej wymienionej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Z analizy akt sprawy wynika, że wniosek o zadośćuczynienie i odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie został złożony przez wnioskodawcę L. A. w dniu 20 grudnia 2008 r. W tym czasie przepis art. 554 § 2 k.p.k. obligował sąd okręgowy do procedowania w składzie trzech sędziów zawodowych i w takim składzie – przy pierwszym rozpoznaniu sprawy – Sąd Okręgowy w G. wówczas orzekał. Rzecz jednak w tym, że pierwszy wyrok Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie z dnia 20 grudnia 2014 r., sygn. akt IV Ko (...), został uchylony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 7 maja 2015 r., sygn. akt II AKa (...), a sprawa z wniosku L. A., wraz z aktami, została przekazana Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania. Wszystko to miało miejsce przed dniem 1 lipca 2015 r., a więc przed wejściem w życie zmian przepisów prawa procesowego, dokonanych ustawą z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (*Dz. U. poz. 1247 z późn. zm., art. 1 pkt 195*). Zgodnie z nowym brzmieniem art. 554 § 2 k.p.k., w sprawach tego rodzaju sąd okręgowy miał orzekać wyrokiem na rozprawie w składzie jednego sędziego i dwóch ławników. Istotne jednak jest to, że zgodnie z art. 30 przywołanej powyżej ustawy, jeżeli na jej podstawie „nastąpiła zmiana

właściwości lub składu sądu, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji orzeka sąd dotychczas właściwy lub w dotychczasowym składzie”. Wskazany przepis intertemporalny – jak przyjęto w orzecznictwie – nie pozostawia wątpliwości, że skład sądu właściwy w dacie wszczęcia postępowania pozostaje właściwy do czasu jego zakończenia w danej instancji. W sprawach o zadośćuczynienie datą rozpoczęcia postępowania sądowego jest data złożenia wniosku, podobnie jak w innych sprawach tą datą jest data wniesienia aktu oskarżenia (zob. *postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r., II KK 183/16, LEX nr 2261738; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2016 r., I KZP 9/16, OSNKW 2016/12/85; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2017 r., V KK 395/16, LEX nr 2255444*). Skoro więc zwrot sprawy z instancji odwoławczej do sądu pierwszej instancji nastąpił przed 1 lipca 2015 r., to do zakończenia postępowania przed tym sądem winien on orzekać w składzie trzech sędziów i w takim też początkowo składzie Sąd Okręgowy przystąpił do ponownego rozpoznania sprawy z wniosku L. A., a więc w składzie trzech sędziów.

Trzeba przy tym przyznać, a na co wskazuje wprost analiza akt sprawy, że problem właściwego składu sądu orzekającego był analizowany przez procedujący w sprawie w instancji *a quo* sąd. Po uchyleniu bowiem wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 22 grudnia 2014 r., sygn. akt IV Ko 74/09 (wyrok SA w (...) z dnia 7 maja 2015 r., II AKa (...)), i przekazaniu sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, zarządzeniem z dnia 13 lipca 2015 r. wyznaczono termin rozprawy w składzie trzech sędziów zawodowych. W takim też prawidłowym składzie przeprowadzono w sprawie szereg terminów rozpraw w dniach: 10 września 2015 r., 2 listopada 2015 r. i 18 lutego 2016 r. Z kolei przed terminem rozprawy w dniu 15 marca 2016 r. do akt sprawy załączono wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 17 lutego 2016 r., sygn. akt II AKa (...), który skłonił Sąd *meriti* do zmiany składu sądu i prowadzenia rozprawy od początku. Zdaniem Sądu I instancji wykładnia przepisów przejściowych ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, zawarta w ww. orzeczeniu Sądu Apelacyjnego w (...), powodowała, że właściwym do rozpoznania wniosku L. A. jest sąd w składzie jednego sędziego i dwóch ławników. To stanowisko w kwestii właściwego składu Sądu okazało się jednak nietrafne, o czym rozstrzygnęło

powołane już postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2016 r. (*I KZP 9/16, OSNKW 2016, nr 12, poz. 85*), w którym wskazano, iż sformułowanie „sąd w dotychczasowym składzie” zawarte w przepisie art. 30 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (*Dz. U. poz. 1247 ze zm.*) oznacza sąd w składzie określonym przepisami obowiązującymi w momencie rozpoczęcia postępowania w danej instancji. Podsumowując należy stwierdzić, że skoro zwrot sprawy z instancji odwoławczej do Sądu Okręgowego nastąpił przed 1 lipca 2015 r., to do zakończenia postępowania winien on orzekać w składzie trzech sędziów, a co z kolei oznacza, że wydając w dniu 5 kwietnia 2016 r. wyrok w składzie jednego sędziego i dwóch ławników sąd *meriti* był nienależycie obsadzony, a zatem zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., której nie dostrzegł Sąd Apelacyjny wyrokując w dniu 14 lipca 2016 r.

Powyższe stwierdzenie, że w sprawie wystąpiła okoliczność z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady sądu I instancji oznacza, że Sąd Najwyższy musiał uchylić zaskarżone orzeczenie Sądu Apelacyjnego w (...) i poprzedzające je orzeczenie Sądu Okręgowego w G. i to niezależnie od granic zaskarżenia, podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść kwestionowanego wyroku.

Skoro kasację wniesiono jedynie na korzyść wnioskodawcy, to jedynie już na marginesie można wskazać, że skoro sądy obu instancji odwołały się do treści art. 552a § 2 k.p.k., w brzmieniu obowiązującym w okresie od dnia 1 lipca 2015 r. do dnia 15 kwietnia 2016 r., to winny były również mieć na uwadze także przepis art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 2013 r., zgodnie z którym pewna kategoria roszczeń, o których rozstrzygano w niniejszym postępowaniu nie przysługuje, jeżeli orzeczenie dające podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia zostało wydane wcześniej niż 3 lata przed dniem 1 lipca 2015 r. (wyrok Sądu Rejonowego w Kielcach w sprawie II K 278/11 został wydany w dniu 23 marca 2012 r. – zob. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 24 sierpnia 2016 r., II AKa 199/16, LEX nr 2139399; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017 r., V KK 29/17, niepubl.).

Błędnie również w wyroku Sądu Okręgowego z dnia 5 kwietnia wskazano, że przedmiotową sprawę rozpoznano na rozprawie w dniach: 10 września 2015 r., 2 listopada 2015 r., 18 lutego 2016 r., 15 marca 2016 r. i 5 kwietnia 2016 r.. Sprawa była bowiem od 15 marca 2016 r. prowadzona od początku w nowym składzie (nieprawidłowym). Odczytując natomiast literalnie treść ww. wyroku należałoby przyjąć, że sąd przedmiotową sprawę rozpoznawał zarówno w składzie trzech sędziów, jak i w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, co również oznaczałoby zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (którykolwiek z członków składu orzekającego nie był obecny na całej rozprawie).

Orzekając ponownie Sąd I instancji będzie obowiązany uwzględnić kolejną zmianę przepisów w zakresie składu sądu orzekającego w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia dokonaną ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (*Dz. U. poz. 437 ze zm.*).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

r.g.